

Доценко В.Ф.

*д.т.н., професор,
завідувач кафедри готельно-ресторанної справи,
Національний університет харчових технологій*

Dotsenko Viktor

*National University of Food Technology
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1788-1599>*

Косова Т.Д.

*д.е.н., професор, провідний науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості
Національної академії наук України*

Kosova Tetiana

*Institute of Industrial Economics of
National Academy of Sciences of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1859-0542>*

Ярошевська О.В.

*д.е.н., доцент, професор кафедри економіки,
Класичний приватний університет*

Yaroshevska Oksana

*Classic Private University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3569-8763>*

ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ІНІЦІАТИВИ

HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS AS AN ENVIRONMENT FOR THE DEVELOPMENT OF PRIVATE ENTREPRENEURIAL INITIATIVE

Анотація. У статті виявлено фактори зовнішнього й внутрішнього середовища, що впливають на розвиток приватної підприємницької ініціативи у готельно-ресторанній справі. Визначено внесок галузі у формування підприємницької активності у національній економіці. Обчислено показники середньої кількості й темпи росту чисельності фізичних осіб-підприємців середнього й малого розміру у 2010–2018 рр. за підгалуззями тимчасового розміщення, забезпечення стравами та напоями. Оцінено структуру чисельності фізичних осіб-підприємців за розмірами й видами діяльності. З позицій статистики та структурної динаміки виявлено зростання концентрації і обсягів підприємницької активності фізичних осіб у сфері готелів і ресторанів за рахунок суміжних видів діяльності, а також високу конкурентоспроможність мікропідприємництва. За кількісними індикаторами встановлено більшу привабливість ресторанної справи порівняно з готельною як середовища розвитку підприємницької активності фізичних осіб. Розроблено рекомендації з її посилення на основі аутсорсингу і державно-приватного партнерства.

Ключові слова: готельно-ресторанна справа, середовище розвитку, підприємницька ініціатива, фізичні особи, суб'єкт підприємництва, середнє, мале, мікропідприємство.

Постановка проблеми. Ринкова економіка має багато ознак, найголовнішими серед яких є багатокладність економіки, плюралізм форм власності і видів підприємницької діяльності. Практично в усіх галузях національної економіки співіснують і доповнюють один одного суб'єкти господарювання, представлені юридичними та фізичними особами. Мотивація до прояву підприємницької ініціативи у тій чи іншій формі визначається станом внутрішнього та зовнішнього середовищ ведення бізнес-діяльності у галузі, особистими якостями підприємця, його соціально-психологічним портретом тощо [1]. За основними структурними показниками вітчизняний сектор готельно-ресторанного бізнесу відповідає середньоєвропейським та світовим критеріям [2, с. 140], адже в ньому превалюють малі та мікропідприємства, а частка фізичних осіб-підприємців перевищує загальноєкономічний рівень. Водночас динамічність політичного та соціально-економічного середовища функціонування готелів і ресторанів, низький рівень доходів і брак заощаджень у більшості населення, складність регуляторного середовища й доступу до джерел фінансування гальмують розвиток приватного підприємництва у сфері туризму та гостинності. Це потребує виявлення найбільш привабливих сегментів готельно-ресторанного бізнесу для інвестування фізичних осіб, розроблення нових форм і методів ведення ними підприємницької діяльності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Готельно-ресторанній справі та харчовій промисловості як середовищу розвитку приватної підприємницької ініціативи надаються оцінки різними вченими, іноді вони мають суперечливий характер. Н.Т. Шадура-Никипорець доходить висновку про неефективність залучення малого підприємництва до сфери виробництва продуктів харчування [3], а зрушення ситуації на краще, на її думку, потребує докорінного техніко-технологічного оновлення та переорієнтації зусиль на злиття із середнім бізнесом. Протилежною можна вважати думку С.В. Сімак, В.Г. Горник [4, с. 22], Т.О. Тимошенко [5, с. 94], які наголошують на великих перспективах малих форм підприємництва у готельно-ресторанному господарстві за умови їх адаптації до сучасних умов, зокрема на основі державно-приватного партнерства. О.А. Ніколайчук зазначає, що під час вибору організаційно-правової форми підприємництва у сфері туризму та гостинності України необхідно враховувати вплив таких зовнішніх чинників, як соціально-економічне становище населення, ефективність державного управління, політичні чинники, розвиток транспортної інфраструктури, інвестиційно-фінансове забезпечення розвитку галузі, інфляційні процеси, ступінь інтеграції країни у світове господарство [6, с. 109]. Негативними внутрішніми факторами, на яких акцентує увагу А.В. Устінський, є надання фізичними особами готельно-ресторанних послуг без державної реєстрації їх як суб'єктів підприємницької діяльності [7, с. 88]. У працях І.М. Асмолової, Н.М. Богдан, О.В. Василенко, С.М. Литвинець, Д.С. Свиридова, І.В. Сегеди досліджуються організаційні структури управління, пріоритетні форми організації підприємницької діяльності в окремих сегментах готельно-ресторанного бізнесу, шляхи розвитку ресурсного потенціалу приватних підприємницьких структур.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Високо оцінюючи науковий доробок цитованих вище авторів, маємо визнати брак кількісних і якісних оцінок стану й перспектив розвитку приватної підприємницької ініціативи у сфері готельно-ресторанної справи.

Мета статті. Головною метою роботи є виявлення закономірностей діяльності фізичних осіб-підприємців, що функціонують у галузях тимчасового розміщення, забезпечення стравами та напоями, з позицій статистики й структурної динаміки, а також розроблення на цій основі рекомендацій з їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Протягом 2010–2018 рр. кількість фізичних осіб-підприємців, які здійснюють діяльність у сфері тимчасового розміщення й організації харчування, зросла із 40 256 осіб до 54 226 осіб, або у 1,35 разів. Проте в національній економіці кількість приватних підприємців скоротилася з 1 805 118 осіб до 1 483 716 осіб, або на 18% (за рахунок суб'єктів малого й мікропідприємства). Чисельність фізичних осіб-суб'єктів середнього підприємства в економіці загалом зросла з 360 ос. до 419 ос., або на 16%, тоді як у готельно-ресторанній сфері – із 16 до 32 осіб (вдвічі). Таким чином, у двох порівнюваних сукупностях середовища малого підприємства спостерігаються протилежні тренди, а саме зростання у тимчасовому розміщенні й організації харчування на фоні скорочення в національній економіці. Зазначена ситуація обумовила досить суттєві структурні зрушення протягом 2010–2018 рр., адже питома вага фізичних осіб-підприємців готельно-ресторанного бізнесу у їх загальній чисельності зросла з 2,23% до 3,65% (зокрема, у мікропідприємстві – із 2,18% до 3,56%, у середньому – із 4,44% до 7,64%).

Внутрішня структура приватного підприємництва в національній економіці й готельно-ресторанному бізнесі майже збігається, адже на середнє приходиться 0,4% і 0,3% відповідно, а на мале – 99,6% і 99,7%. Частка мікропідприємств у національній економіці (99,35%) незначно перевищує відповідний сегмент у тимчасовому розміщенні й організації харчування (97,46%).

Основна частка фізичних осіб протягом 2010–2018 рр. (майже 86%, або 38 677 осіб) реалізувала свої підприємницькі здібності в діяльності із забезпечення стравами та напоями (код класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) 56), причому їх кількість зросла в 1,5 рази (а в сегменті середнього підприємства – у 2,58 разів). Середня кількість індивідуальних підприємств, зайнятих у тимчасовому розміщенні (код КВЕД 55), склала лише 6 420 (незначно більше, а саме 14%), причому вона скоротилася на 23%, а щодо сегменту середнього підприємства – скоротилася в чотири рази (табл. 1, 2).

Основною підгалуззю готельно-ресторанного бізнесу за кількістю фізичних осіб-підприємців є діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування (код 56.10). У середньому за 2010–2018 рр. її здійснювали 29 324 особи (65,03% від загальної кількості по галузі), причому темпи зростання чисельності рестораторів є найвищими, а саме 1,56 разів, зокрема по середньому підприємстві – 3,5 разів. Другою за рівнем, але значно меншою за кількістю фізичних осіб-підприємців є підгалузь із обслуговування напоями (код КВЕД 56.30), а саме 4 962 ос. (11,00% від загальної кількості по галузі), з досить високими темпами зростання (у 1,45 разів), за винятком сегменту середнього підприємства, де спостерігалось скорочення на 33%. У підгалузі постачання інших готових страв (код 56.29) підприємницьку активність здійснювали 3 769 осіб (8,36%) із значно меншим приростом (16%) за незмінності чисельності підприємств у середньому за розміром сегменті. Єдиною підгалуззю діяльності із забезпечення стравами та напоями, де відсутнє середнє підприємство, є постачання готових страв для подій (код 56.21), в ньому були зайняті 622 особи (1,38%), а приріст чисельності склав 23%.

Середня кількість фізичних осіб-підприємців, зайнятих у тимчасовому розміщенні, приблизно порівну розподілилася між діяльністю готелів і подібних засобів тимчасового розміщення (код КВЕД 55.10) та діяльністю засобів розміщення на період відпустки та іншого тимчасового проживання (код КВЕД 55.20): 3 011 осіб (6,68%) і 2 862 особи (6,35%) відповідно. Проте перша підгалузь 55.10 демонструє зростання діючих приватних підприємств на 17%, за винятком середнього сегменту, де має місце скорочення у 4 рази. Чисельність зайнятих у підгалузі з кодом 55.20 скоротилася вдвічі. У ній, як і в інших підгалузях із тимчасового розміщення (55.30 – надання місць кемпінгами та стоянками для житлових автофургонів і причепів, 55.90 – діяльність інших засобів тимчасового розміщення), середній сегмент відсутній, а скорочення кількості фізичних осіб-підприємців по 55.30 склало 54%, по 55.90 – 46%.

Структура кількості фізичних осіб-суб'єктів підприємства за розмірами за всіма кодами КВЕД майже не відрізняється від галузевої, щодо середнього максимальна становить 0,07% за готельним бізнесом, мінімальна – 0% (коди 55.20 і 55.30). Щодо мікропідприємств максимальна питома вага (98,65%) спостерігалася за кодом 55.20, мінімальна (96,76%) – за кодом 55.10.

Таким чином, можна зробити висновок, що діяльність фізичних осіб-підприємців, що функціонують у сфері тимчасового розміщення, забезпечення стравами та напоями, консолідується в рамках двох підгалуздей за кодами КВЕД, а саме 55 і

Середня кількість і темпи росту чисельності фізичних осіб-підприємців за розмірами діяльності за 2010–2018 рр.

Код КВЕД	Кількість суб'єктів за розмірами підприємництва, осіб				Темп росту кількості суб'єктів за розмірами підприємництва, разів			
	середнього	малого	з них мікропідприємства	разом	середнього	малого	з них мікропідприємства	разом
<i>Тимчасове розміщування</i>								
55	2	6 418	6 273	6 420	0,25	0,77	0,77	0,77
55.10	2	3 009	2 914	3 011	0,25	1,17	1,17	1,17
55.20	0	2 862	2 824	2 862	–	0,50	0,51	0,50
55.30	0	43	42	43	–	0,46	0,47	0,46
55.90	0	504	494	504	–	0,54	0,55	0,54
<i>Діяльність із забезпечення стравами та напоями</i>								
56	15	38 662	37 744	38 677	2,58	1,50	1,49	1,50
56.10	12	29 313	28 567	29 324	3,50	1,56	1,55	1,56
56.2	1	4 389	4 283	4 390	1,00	1,17	1,17	1,17
56.21	0	622	610	622	–	1,23	1,22	1,23
56.29	1	3 767	3 673	3 769	1,00	1,16	1,16	1,16
56.30	2	4 960	4 894	4 962	0,67	1,45	1,45	1,45
<i>Готельно-ресторанне господарство загалом</i>								
Секція I	17	45 080	44 017	45 097	2,00	1,35	1,34	1,35

Джерело: побудовано за даними джерела [8]

Структура чисельності фізичних осіб-підприємців за розмірами і видами діяльності за середніми даними 2010–2018 рр.

Код КВЕД	Структура суб'єктів за видами діяльності, %				Структура суб'єктів за розмірами підприємництва, %			
	середнього	малого	з них мікропідприємства	разом	середнього	малого	з них мікропідприємства	разом
<i>Тимчасове розміщування</i>								
55	12,26	14,24	14,25	14,24	0,03	99,97	97,71	100,00
55.10	11,61	6,68	6,62	6,68	0,07	99,93	96,76	100,00
55.20	0,00	6,35	6,42	6,35	0,00	100,00	98,65	100,00
55.30	0,00	0,09	0,09	0,09	0,00	100,00	98,17	100,00
55.90	0,65	1,12	1,12	1,12	0,02	99,98	98,04	100,00
<i>Діяльність із забезпечення стравами та напоями</i>								
56	87,74	85,76	85,75	85,76	0,04	99,96	97,59	100,00
56.10	67,74	65,02	64,90	65,03	0,04	99,96	97,42	100,00
56.2	7,10	9,74	9,73	9,74	0,03	99,97	97,56	100,00
56.21	0,65	1,38	1,39	1,38	0,02	99,98	98,07	100,00
56.29	6,45	8,36	8,35	8,36	0,03	99,97	97,48	100,00
56.30	12,90	11,00	11,12	11,00	0,04	99,96	98,62	100,00
<i>Готельно-ресторанне господарство загалом</i>								
Секція I	100,0	100,0	100,0	100,0	0,04	99,96	97,46	100,0

Джерело: побудовано за даними джерела [8]

56. Це діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування (код КВЕД 55.10), діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування (код 56.10) з випередженням останньої як за масштабами, так і темпами зростання.

Оцінюючи перспективні форми й методи здійснення підприємницької діяльності у готельно-ресторанному бізнесі, маємо виходити з особливостей організаційної структури її дрібних форм. Фізична особа-підприємець уособлює багато функцій власника, що здійснює найм персоналу, розпоря-

дження майном, фінансовими ресурсами тощо. Управління бізнесом переважно відбувається без традиційних служб, відділів, операційних підрозділів, тому для забезпечення відповідності ліцензійним умовам, надання послуг високої якості та задоволення споживачів перспективним інструментом управління готельно-ресторанним бізнесом приватного підприємця є аутсорсинг (англ. "outsourcing" ("outer-source-using") – «використання зовнішнього джерела та/або ресурсу»). Основними видами аутсорсингових послуг є зовнішнє управління малими

готелями та ресторанами; комплексний готельно-ресторанний консалтинг; розроблення та впровадження готельних і ресторанних проєктів; навчання персоналу; послуга «Таємний гість»; різні форми економіко-технічної та технологічної діагностики готелів і ресторанів; ведення бухгалтерського й управлінського обліку, складання фінансової та статистичної звітності, її аналіз; фінансово-господарський контроль і внутрішній аудит; тимчасовий персонал для готелів та ресторанів. Перевагами використання інструментів аутсорсингу для фізичних осіб-підприємців у готельно-ресторанному бізнесі є скорочення постійних витрат; модернізація бізнес-процесів; підвищення якості пропонованих послуг гостинності; ефективне використання ресурсів; мінімізація ризиків; адаптація до мінливих умов зовнішнього середовища; підвищення конкурентоспроможності та збільшення економічної ефективності [9, с. 281]. Оскільки попит породжує пропозицію, то очікуваними є створення нових фірм-аутсорсерів, розвиток регіональних аутсорсингових кампаній в межах Асоціацій індустрії гостинності, зокрема готельних об'єднань та готелів міст України, готелів та ресторанів України [10, с. 25]. Це дасть змогу покращити кадрове забезпечення готелів та ресторанів, оптимізувати використання не тільки трудових, але й матеріальних, фінансових ресурсів приватних підприємців.

Значні конкурентні переваги мають малі приватні готелі (хостели, домашні готелі, готелі економ- і бізнес-класу, апартаменти), здатні створити атмосферу затишку й комфорту для споживача, оптимізувати обсяг послуг, що надаються, оперативно контролювати їх якість та кількість, а також вибрати найбільш ефективне співвідношення числа співробітників і відвідувачів; адаптивно використовувати номерний фонд; розмежовувати готельні послуги й послуги короткострокової оренди [11, с. 32].

Зміцненню конкурентоспроможності фізичних осіб, що реалізують свою підприємницьку активність у готельно-ресторанній справі, сприятиме створення кластерних об'єднань з органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання реального сектору економіки, підприємствами харчової промисловості щодо реконструкції і модернізації наявних споруд і будівель для тимчасового розміщення, забезпечення стравами та напоями; переобладнання відомчих будинків і гуртожитків у приватні заклади готельно-ресторанного господарства [12]. Впровадження механізмів державно-приватного партнерства на місцевому рівні у сфері готельно-ресторанної справи сприятиме: ефективному використанню коштів місцевих бюджетів; спрямуванню підприємницької активності фізичних осіб на задоволення соціальних потреб робітників підприємств реального сектору економіки; розвитку регіональної інфраструктури туризму; підвищенню якості послуг гостинності в регіоні.

Висновки і пропозиції. Основний результат статті полягає у виявленні закономірностей діяльності фізичних осіб-підприємців, що займаються готельно-ресторанною справою, з позицій статистики та структурної динаміки протягом 2010–2018 рр.

1) Встановлено зростання кількості фізичних осіб-підприємців, зайнятих у тимчасовому розміщенні й організації харчування на фоні скорочення їх чисельності в національній економіці, що обумовило збільшення внеску галузі у формування підприємницької активності у національній економіці.

2) Засвідчено, що основним видом діяльності фізичних осіб у галузі за розміром є мале підприємництво. Частка середнього підприємництва є мізерною, воно відсутнє у всіх підгалузях із тимчасового розміщення, окрім діяльності готелів, де

кількість його суб'єктів скоротилася вчетверо, а також у діяльності з постачання готових страв для подій. Проте в діяльності ресторанів і надання послуг мобільного харчування темп зростання кількості середніх підприємців значно перевищує відповідний показник за групою малих. Найбільшу конкурентоспроможність демонструє мікропідприємництво.

3) Статистично показано, що основна частка фізичних осіб (більше 80%) реалізувала свої підприємницькі здібності у діяльності із забезпечення стравами та напоями, причому їх кількість зросла у півтора рази на фоні скорочення зайнятих у тимчасовому розміщенні. Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування, яку забезпечує близько 2/3 зайнятих у галузі фізичних осіб-підприємців, є найбільшою за масштабами й темпами зростання.

4) Середня кількість фізичних осіб-підприємців, зайнятих у тимчасовому розміщенні, приблизно порівну розподілилася між двома підгалузями з різними трендами, а саме діяльністю готелів і подібних засобів тимчасового розміщення (зростання) й діяльністю засобів розміщення на період відпустки та іншого тимчасового проживання (скорочення).

5) Виявлено процеси внутрішньогалузевої концентрації діяльності з тимчасового розміщення навколо готелів, забезпечення стравами та напоями навколо ресторанів та закладів надання послуг мобільного харчування.

6) Розроблено рекомендації з підвищення привабливості готельно-ресторанної справи як середовища розвитку підприємницької активності фізичних осіб на основі аутсорсингу й державно-приватного партнерства, запропоновано їх перспективні форми, визначено переваги й можливості.

Перспективами подальших досліджень є обґрунтування пропозицій із удосконалення корпоративного управління у готельно-ресторанному господарстві.

Література:

1. Забуранна Л.В. Дослідження мотивації підприємців у сфері сільського аграрного туризму. *Економіка. Управління. Інновації*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_2_16 (дата звернення: 31.05.2020).
2. Ніколайчук О.А. Підприємництво в сфері туризму та гостинності: порівняльна динаміка та ефективність. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 6(1). С. 135–141.
3. Шадура-Никипорець Н.Т. Оцінка раціональності залучення малого підприємництва до сфери виробництва продуктів харчування. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_56 (дата звернення: 31.05.2020).
4. Сімак С.В., Горник В.Г. Удосконалення основних напрямів реалізації проєктів державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанного господарства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30(69). № 1. С. 19–24.
5. Тимошенко Т.О. Міжнародний досвід розвитку державно-приватного партнерства в індустрії гостинності в рамках концепції сталого розвитку та можливості його використання в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 15. С. 91–96.
6. Ніколайчук О.А. Оцінка впливу зовнішніх чинників на розвиток підприємництва в сфері туризму та гостинності України. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 2. С. 100–112.
7. Устінський А.В. Фізичні особи, які надають готельні послуги без державної реєстрації їх як суб'єктів підприємницької діяльності: проблеми захисту прав споживачів. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2018. Вип. 47. С. 82–90.

8. Державна служба статистики України. Кількість суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності (2010–2018). Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg_u/ksg_vsmm_ek_2010_2018_u.xlsx (дата звернення: 31.05.2020).
9. Василенко О.В., Литвинець С.М. Особливості застосування аутсорсингу в готельно-ресторанному бізнесі. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*. 2019. Т. 2. № 2. С. 272–283.
10. Сегеда І.В., Богдан Н.М. Формування організаційної структури управління на підприємствах готельного бізнесу. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2019. Вип. 4. С. 19–29.
11. Асмолова І.М. Аналіз і виявлення шляхів удосконалення ресурсного потенціалу приватних готелів. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 27–34.
12. Свиридов Д.Є. Аналіз і виявлення шляхів удосконалення ресурсного потенціалу приватних готелів. *Технології та дизайн*. 2015. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2015_3_18 (дата звернення: 31.05.2020).
5. Tymoshenko T.O. (2018) Mizhnarodnyi dosvid rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v industrii hostynnosti v ramkakh kontseptsii staloho rozvytku ta mozhlyvosti yoho vykorystannia v Ukraini [International experience in the development of public-private partnership in the hospitality industry in the framework of the concept of sustainable development and the possibility of its use in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 15, pp. 91–96.
6. Nikolaichuk O.A. (2019) Otsinka vplyvu zovnishnikh chynnykiv na rozvytok pidpriemnytstva v sferi turyzmu ta hostynnosti Ukrainy [Assessment of the impact of external factors on the development of entrepreneurship in the field of tourism and hospitality in Ukraine]. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 2, pp. 100–112.
7. Ustynskyi A.V. (2018) Fyzychni osoby, yaki nadaiut hotelni posluhy bez derzhavnoi reiestratsii yikh yak subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti: problemy zakhystu prav spozhyvachiv [Individuals who provide hotel services without state registration as business entities: problems of consumer protection]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy*, no. 47, pp. 82–90.
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020) Kilkist subiektiv velykoho, serednoho, maloho ta mikropidpriemnytstva za vydamy ekonomichnoi diialnosti (2010-2018) [The number of large, medium, small and micro enterprises by type of economic activity (2010–2018)]. Kyiv: Informatsiino-analytychne ahentstvo. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg_u/ksg_vsmm_ek_2010_2018_u.xlsx (accessed 31.05.2020).
9. Vasylenko O.V., Lytvynets S.M. (2019) Osoblyvosti zastosuвання autsorsynhu v hotelno-restorannomu biznesi [Features of outsourcing in the hotel and restaurant business]. *Restoranni i hotelnyi konsalting. Innovatsii*, vol. 2, no. 2, pp. 272–283.
10. Sehed I.V., Bohdan N.M. (2019) Formuvannia orhanizatsiinoi struktury upravlinnia na pidpriemstvakh hotelnoho biznesu [Formation of organizational management structure at hotel business enterprises]. *Komunalne hospodarstvo mist. Serii: Ekonomichni nauky*, no. 4, pp. 19–29.
11. Asmolova I.M. (2011) Analiz i vyvavlennia shliakhiv udoskonalennia resursnoho potentsialu pryvatnykh hoteliv [Analysis and identification of ways to improve the resource potential of private hotels]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 1, pp. 27–34.
12. Svyrydov D.Ye. (2015) Analiz i vyvavlennia shliakhiv udoskonalennia resursnoho potentsialu pryvatnykh hoteliv [Analysis and identification of ways to improve the resource potential of private hotels]. *Tekhnologii ta dizain*, no. 3. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2015_3_18 (accessed 31.05.2020).

References:

1. Zaburanna L.V. (2012) Doslidzhennia motyvatsii pidpriemstiv u sferi silskoho aharnoho turyzmu [Research of motivation of entrepreneurs in the field of rural agrarian tourism]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, no. 2. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_2_16 (accessed 31.05.2020).
2. Nikolaichuk O.A. (2018) Pidpriemnytstvo v sferi turyzmu ta hostynnosti: porivnialna dynamika ta efektyvnist [Entrepreneurship in tourism and hospitality: comparative dynamics and efficiency]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 6(1), pp. 135–141.
3. Shadura-Nykyropets N.T. (2015) Otsinka ratsionalnosti zaluchennia maloho pidpriemnytstva do sfery vyrobnytstva produktiv kharchuvannia [Assessment of the rationality of attracting small businesses in the field of food production]. *Efektivna ekonomika*, no. 11. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_56 (accessed 31.05.2020).
4. Simak S.V., Horny V.H. (2019) Udokonalennia osnovnykh napriamiv realizatsii proektiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva u sferi hotelno-restorannoho hospodarstva [Improving the main areas of public-private partnership projects in the field of hotel and restaurant industry]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia*, vol. 30(69), no. 1, pp. 19–24.

Аннотация. В статье выявлены факторы внешней и внутренней среды, влияющие на развитие частной предпринимательской инициативы в гостинично-ресторанном деле. Определен вклад отрасли в формирование предпринимательской активности в национальной экономике. Вычислены показатели среднего количества и темпы роста численности физических лиц-предпринимателей среднего и малого размера в 2010–2018 гг. по подотраслям временного размещения, обеспечения блюдами и напитками. Оценена структура численности физических лиц-предпринимателей по размерам и видам деятельности. С позиций статистики и структурной динамики выявлен рост концентрации и объемов предпринимательской активности физических лиц в сфере отелей и ресторанов за счет смежных видов деятельности, а также высокая конкурентоспособность микропредпринимательства. По количественным индикаторам установлена большая привлекательность ресторанный дела по сравнению с гостиничным как среды развития предпринимательской активности физических лиц. Разработаны рекомендации по ее усилению на основе аутсорсинга и государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: гостинично-ресторанное дело, среда развития, предпринимательская инициатива, физические лица, субъект предпринимательства, среднее, малое, микропредпринимательство.

Summary. The main result of the article is to identify patterns of activity of individuals – entrepreneurs engaged in hotel and restaurant business, from the standpoint of statics and structural dynamics during 2010–2018. Their number in the national economy, which led to an increase in the industry's contribution to the formation of entrepreneurial activity in the national economy. It is shown that the main activity of individuals in the industry by size is small business. The share of medium-sized businesses is negligible, it is absent in all subsectors of temporary accommodation, except for hotels, where the number of its subjects has quadrupled, as well as in the supply of ready meals for events. However, in the activities of restaurants and the provision of mobile food services, the growth rate of the number of medium-sized entrepreneurs significantly exceeds the corresponding figure for the small group. Micro-entrepreneurship demonstrates the greatest competitiveness. It is statistically shown that the main share of individuals (more than 80%) realized their entrepreneurial skills in the provision of food and beverages, and their number increased by one and a half times against the background of reduction of employment in temporary accommodation. The activity of restaurants, the provision of mobile food services is the largest in terms of scale and growth rate. The average number of natural persons-entrepreneurs engaged in temporary accommodation is approximately equally distributed between two sub-sectors with different trends: the activities of hotels and similar temporary accommodation (growth) and the activities of accommodation for holidays and other temporary accommodation (reduction). The processes of intra-industry concentration of activities on temporary accommodation around hotels, provision of food and beverages – around restaurants and mobile food service establishments are revealed. Recommendations for increasing the attractiveness of the hotel and restaurant business as an environment for the development of entrepreneurial activity of individuals on the basis of outsourcing and public-private partnership, their promising forms are proposed, the advantages and opportunities are identified.

Keywords: hotel and restaurant business, development environment, entrepreneurial initiative, individuals, business entity, medium, small, micro-entrepreneurship.